

Чланак примљен 30. новембра 2020.
Чланак прихваћен 3. децембра 2020.
UDC: 78.071.1 Михајловић М.(049.32)

Стефан Цветковић*

Универзитет уметности у Београду
Факултет музичке уметности
Катедра за музикологију

**CD “Milan Mihajlović – Orchestral works“, cpo, 2019
(cpo 555 296-2), [63:06]**

Континуирано интересовање које немачка дискографска кућа ЦПО (Classic Produktion Osnabrück) већ више од две деценије исказује према српској музици, протекле године уродило је новим компакт диском посвећеним истакнутом српском композитору Милану Михајловићу (1945). Ово издање објављено 2019. године под насловом „Milan Mihajlović – Orchestral works“ даје пресек Михајловићевог опуса кроз дела настајала од средине 1980-их година до данас, међу којима се налазе и премијере нових верзија рецентних остварења овог цењеног аутора.

Чињеница да се на албуму нашао одабир из опуса композитора, не умањује ширину увида у његово дело с обзиром на то да је на издању начињен добар стратешки избор композиција који је обухватио све три фазе Михајловићевог зрелог стваралаштва осветљујући индивидуалне аспекте његовог вишедеценијског хода кроз постмодерну. У овом погледу, албум презентује Михајловићеве кључне стваралачке пунктове кроз дела базирана на истраживању Скрјабиновог модуса из 1980-их, затим на увођењу цитатних поступака током последње деценије XX и почетком текућег века, те кроз остварења актуелног синтезијског периода. Избегавање хронолошке поставке дела у корист њиховог преплитања истакло је управо континуитет Михајловићевих високих уметничких домета у укупној стваралачкој ретроспективи, као и доследну приврженост аутора њему блиским карактерним сферама музике.

Албум отвара циклус *Багатела* за виолину, гудаче и чембало из 1986. године – једно од остварења базираних на композиторовом креативном суодношавању са Скрјабиновим модусом као генеричким нуклеусом хармонских, тематских, па и колористичких консеквенци помоћу којих Михајловић изграђује сасвим индивидуалан музички израз. Еклектично сучељавање идиома различитих музичких традиција (ритмичке секвенце и остината чембала међу којима се развијају фолклорни мотиви у гудачким инструментима унутар ставова барокне номенклатуре) извођачки је прожето експресивним набојем који у распону од меланхолије до драматике успоставља карактерни дијапазон ауторовог музичког израза приметан и у његовим потоњим делима. Заједно са стилски блиском *Елегијом* за гудачки оркестар насталом три године

---

* Ауторова контакт адреса: stefan.cvetkovich@gmail.com

касније (1989), албум осветљава и друге особености композиторове поетике овог стваралачког периода саздане на софистицираном лиризму, резигнацији и потреби да из постисторијске визуре искаже стваралачку арбитрарност у реферирању на музичко наслеђе, сучељавајући идиоме фолклорног (претежно исказаног кроз мотивику, често и само у асоцијативном смислу) и уметничког, присутног у укупној оркестарској слици произашлој такође и из примене неких историјски укорењених оркестрационих принципа попут остината.

Контемплативни карактер дела *Melancholy* у верзији за обоу, клавир и гудачки оркестар написане 2017. године (композиција је у нешто другачијој оркестрацији иницијално настала 2014. године) искоришћен је као одмориште унутар албума, мада оно у симболичком смислу делује и као својеврсно *постмодерно језгро* око којег – уз дело *Fa-Mi (ly)* из 2013. у верзији за виолу, клавир и гудачки оркестар из 2017. – гравитирају околна снимљена остварења из Михајловићевих ранијих стваралачких фаза. Уколико би се меланхолија сагледала као оличење духовног стања постмодерне епохе, па и као особеност емоционалног профила самог аутора као њеног музичког гласноговорника, тада би се могло говорити да се овим делом интенционалног наслова *Melancholy*, Михајловић сублимирајући своје композиторско искуство, можда и највише приближава самом себи. Упечатљивост мелодијских линија, поступци наслојавања тематике и поступно грађење кулминације као константе Михајловићеве композиторске мисли, у рецентним делима указују се и уз мелодику исповедног призвука, али и са додатном истанчаношћу звучних решења која у вибралним покретима гудачког апарата добијају посебну колористичку суптилност.

Меланхолија и драматика (посебно она трагички интонирана) као два карактерна пола Михајловићеве музике можда су на целокупном албуму органски најуспешније повезана у процесима интензивирања музичког тока и достизања кулминационих платоа у *Mementu*, делу које је већ стекло посебан статус у композиторовом опусу, па и у савременој српској уметничкој музици. Посвећено успомени на Михајловићевог колегу Василија Мокрањца (1923–1984),¹ ово дело продубљује поступке постмодернистичког реферирања кроз интимну интерференцију коју Милан Михајловић остварује са звучним светом старијег композитора. Ипак, за слушаоца који није упознат са исходиштем овог остварења, оно плени чудесним колоризмом те етеричним протоком музичког времена којег композитор на изузетно вешт начин преображава у тензични климакс у прегледно формално одељеним наизменичним таласима узнемирене лирике и отворене драматике. За комплексна звучна решења у *Mementu* најадекватније би било рећи да су на издању изведена *музички тачно* у веома прецизној репродукцији записа која обезбеђује сугестиван емоционални тонус којим је натопљена целокупна Михајловићева музичка мисао...

Нова читања Михајловићеве музике коју доноси Бранденбуршки државни оркестар (Brandenburgisches Staatsorchester Frankfurt) под управом британског диригента Хауарда Хрифитса (Howard Griffiths),² истичу се високом тонском културом,

¹ ЦПО је 2016. године издао албум са камерним делима овог аутора (срп 777 893-2)

² У пратећој књижици албума наведени су и солисти: Jan Mráček, виолина, Yoriko Ikeya, чембало, Juliana Koch обоа, Robert Starke, клавир, као и солисти из оркестра: Thomas Georgi, виолончело и Klaudina Schulze-Broniewska, виолина.

али и пуном посвећеношћу која је током читавог извођења евидентна у адекватном разумевању ауторових интенција и ангажованој карактеризацији музичког материјала. Требало би истаћи да се универзалност Михајловићевог дела потврђује кроз несумњиву комуникативност саме музике, на албуму посебно исказану кроз сугестивно извођачко оваплоћење најбољих својстава ове музике.

Имајући у виду да је музика Милана Михајловића у протеклих неколико година остварила конкретнију присутност на иностраној музичкој сцени (Михајловић је између осталог био резиденцијални композитор Фестивала камерне музике у Кемптону у Немачкој 2014. и Дижону у Француској 2016), као и да су његове партитуре шире доступне захваљујући издањима келнског MVB-Brandstätter-a, може се констатовати да албум у продукцији ЦПО-а представља додатан допринос афирмацији музике овог композитора ван граница Србије. Ову чињеницу већ поткрепљује веома позитивна критика албума из пера Ричарда Вајтхауса (Richard Whitehouse) објављена у часопису *Грамофон (Gramophone)* и започета реторичким питањем – да ли би другачији геополитички контекст од оног у којем Михајловић живи и ствара, његовој музици предодредио и већи значај на међународном плану?